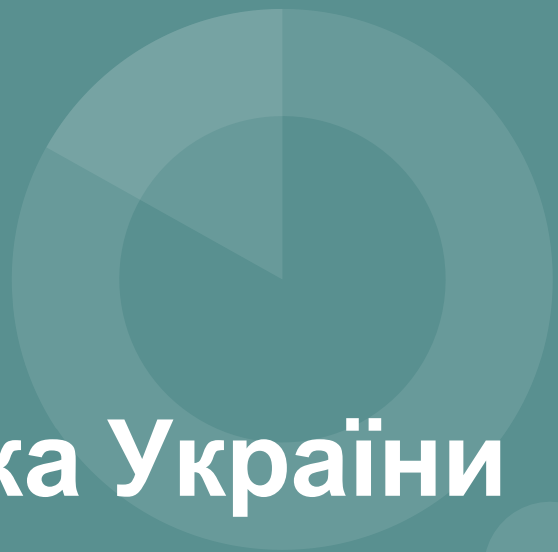

Митна політика України

План лекції

1. Сутність та значення митної політики
2. Інструменти митної політики

3.1. Сутність та значення митної політики

Державна митна політика - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики.

Об'єктом у митній політиці є те, на що спрямований економічний вплив з боку митних органів як суб'єкта митної політики, тобто товари, послуги, транспортні засоби, інтелектуальна власність і фізичні особи, які перетинають митні кордони.

Суб'єктом – система митних органів як сукупність активних державних інститутів, що ухвалюють і реалізують рішення у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин.

Митна політика є складовою внутрішньої і зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин й організації митної системи, а її **головним функціональним завданням** є забезпечення захисту національних інтересів і національної безпеки країни в економічній, опосередковано політичній, екологічній та інших сферах.

До пункту пропуску «Мамалига–Крива» на виїзд з України прибув вантажний автомобіль, який за товаросупровідними документами перевозив натуральні картопляні чіпси.

Однак під час проведення митного огляду митники спільно з прикордонниками виявили за зовні звичайною конструкцією рефрижератора спеціально виготовлений тайник. Щоб дістатися до нього, митникам довелося демонтувати плити, якими були замасковані обладнані отвори.

У результаті в тайнику виявили приховану партію з 11 350 пачок сигарет «RITM» без марок акцизного податку України.

Пільги зі сплати митних платежів у липні 2026 року склали **36,5 млрд грн**

+ 24,9%

29,3
млрд грн

Липень 2025 року

36,5
млрд грн

Липень 2026 року

У розрізі преференцій найбільшу частку становлять:

- пільги, надані при імпорті товарів оборонного призначення - 59,2% (21,6 млрд грн);
- пільги на підакцизні товари (тютюн) для виробництва в Україні тютюнових виробів - 19,1% (7 млрд грн);
- звільнення зі сплати ввізного мита у рамках виконання угод «про вільну торгівлю» - 10,8% (4 млрд грн);
- пільги на товари для відновлення та ремонту енергетичної інфраструктури - 6,6% (2,4 млрд грн);
- інші пільги відповідно до законодавства - 4,2% (1,5 млрд грн).

Загалом від початку року при митному оформленні імпорту товарів було надано 245,7 млрд грн пільг зі сплати митних платежів, що на 41,8% (72,5 млрд грн) більше за аналогічний період минулого року.

Бурштин намагалися вивезти до Литви під виглядом намистин та занижених за вагою каменів.

Підприємство з Києва готувалося експортувати партію бурштину-сирцю та ювелірних виробів. Для цього до Рівненської митниці було подано митну декларацію, у якій, зокрема, зазначалося, що вага найбільших екземплярів необробленого каміння не перевищує 100 грамів.

Під час митного огляду виявилось, що реальний вміст вантажу суттєво відрізняється від задекларованого. Зокрема, митники виявили 11 шматків необробленого бурштину вагою понад 100 грамів кожен та 18 кілограмів кульок різної форми із бурштину, які вивозилися під виглядом свердлених намистин. Про них у митній декларації заявлено не було.

За 7 місяців 2026 року

**працівники Держмитслужби виявили
6 797 порушень митних правил
на понад 2,7 млрд грн**

У **629 справах** про порушення митних правил,
у тому числі заведених у попередніх періодах,
митницями застосовано адміністративне
стягнення у вигляді штрафу на **19 млн грн**,
стягнуто штрафів на **33 млн грн**

На розгляд до суду передано **4 132 справи**
про порушення митних правил
на майже **2 млрд грн**

За результатами розгляду справ судами
накладено стягнень (конфіскація товарів
та штрафи) на **5,9 млрд грн**

У **2 803 справах** про порушення митних правил
тимчасово вилучено предмети правопорушень
на **443 млн грн**, зокрема:

промислових товарів
на **308 млн грн**

продовольчих товарів
на **88 млн грн**

транспортних засобів
на понад **42 млн грн**

валюти на **5 млн грн**

У пункті пропуску «Шегині – Медика», під час огляду Mercedes-Benz Sprinter, який повертався із Польщі під керуванням 66-річного жителя Прикарпаття, працівники митниці виявили незадекларовані товари - 90 шприц-ручок лікарського засобу Mounjaro KwikPen.

Цей препарат є обмеженим до ввезення в Україну, згідно постанови Кабміну № 458 «Про обсяги та порядок ввезення громадянами на митну територію України лікарських засобів та спеціального дитячого харчування». Орієнтовна вартість вилученого товару - близько 2 млн грн.

**Масштаби, форми, методи, інструменти,
мета і завдання регулювання
зовнішньоекономічної діяльності **кожна країна**
визначає самостійно, залежно від її
зовнішньополітичних орієнтирів, рівня
розвитку національної економіки,
пріоритетів щодо розвитку певних галузей
економіки та ін.**

На конкретний зміст митної політики держави впливають певні об'єктивні чинники, серед яких варто визначити:

— **економічні** — загальний стан економіки країни, особливості її економічної системи, особливості розвитку окремих галузей економіки, існуючі зовнішні економічні зв'язки, стан світових економічних та ін.;

-
- **ідеологічні та політичні чинники** – програми уряду щодо захисту внутрішнього ринку й окремих його сфер, екологічної безпеки країни, охорони моралі та духовності;
 - **міжнародні чинники** – членство держави у різних міжнародних організаціях, наявність двосторонніх і багатосторонніх міжнародних угод, участь держави у митних та економічних союзах, підтримка певних міжнародно-правових та економічних санкцій, політика уряду щодо надання преференцій окремим державам та ін.

Розроблення митної політики передбачає необхідність врахування двох важливих підходів її формування: **вільна торгівля** та **протекціонізм**.

Вільна торгівля	Протекціонізм
Мінімум торговельних бар'єрів	Більше торговельних бар'єрів
Низькі або нульові мита	Підвищені мита
Мінімум кількісних обмежень	Квоти, ліцензування тощо
Більше конкуренції з імпортом	Захист внутрішнього виробника
Дешевший/доступніший імпорт	Держава обмежує імпорт у певних випадках

У сучасній торговельній політиці практично не існує держави, яка була б на 100 % фритредерською або на 100 % протекціоністською. Держави комбінують інструменти залежно від товару, країни походження, економічної ситуації та міжнародних зобов'язань.

Політика вільної торгівлі спрямована на всебічне стимулювання імпорту та експорту товарів шляхом встановлення мінімального рівня мита або звільнення від нього повністю і спрощення процедури митних формальностей. Тобто країна досягає внутрішньої економічної рівноваги (наприклад, стабільності темпів економічного зростання, повної зайнятості, стабільності цін), активно не використовуючи заходів тарифного регулювання зовнішньоекономічних відносин.

Протекціоністська митна політика спрямована на створення умов, які стимулюють насамперед розвиток національної економіки шляхом обмеження її від іноземної конкуренції. Тому при виборі моделі взаємодії національної економіки з міжнародною не тільки передбачається встановлення високого рівня митного оподаткування товарів, які ввозять на внутрішній ринок країни (інколи й тих, які вивозять, – експортні податки), але й обмежено або повністю заборонено ввезення певних товарів, а також досить жорстка система митного контролю і митного оформлення.

Залежно від спрямованості інструментарію, який застосовують у тих чи інших ситуаціях митні органи, виділяють стратегічні і тактичні цілі митної політики

Цілі митної політики

```
graph TD; A[Цілі митної політики] --> B[Стратегічні:]; A --> C[Тактичні:]; B --> D[• стимулювання розвитку національної економіки;]; B --> E[• забезпечення ефективного використання інструментів митного контролю і регулювання товарообміну на митній території України;]; B --> F[• участь у реалізації торговельно-політичних завдань щодо захисту внутрішнього ринку.]; C --> G[• наповнення Державного бюджету;]; C --> H[• підтримання платіжного балансу;]; C --> I[• стабілізація курсу національної валюти;]; C --> J[• захист національного товаровиробника і споживача;]; C --> K[• участь у міжнародних митних об'єднаннях та організаціях.];
```

Стратегічні:

- стимулювання розвитку національної економіки;
- забезпечення ефективного використання інструментів митного контролю і регулювання товарообміну на митній території України;
- участь у реалізації торговельно-політичних завдань щодо захисту внутрішнього ринку.

Тактичні:

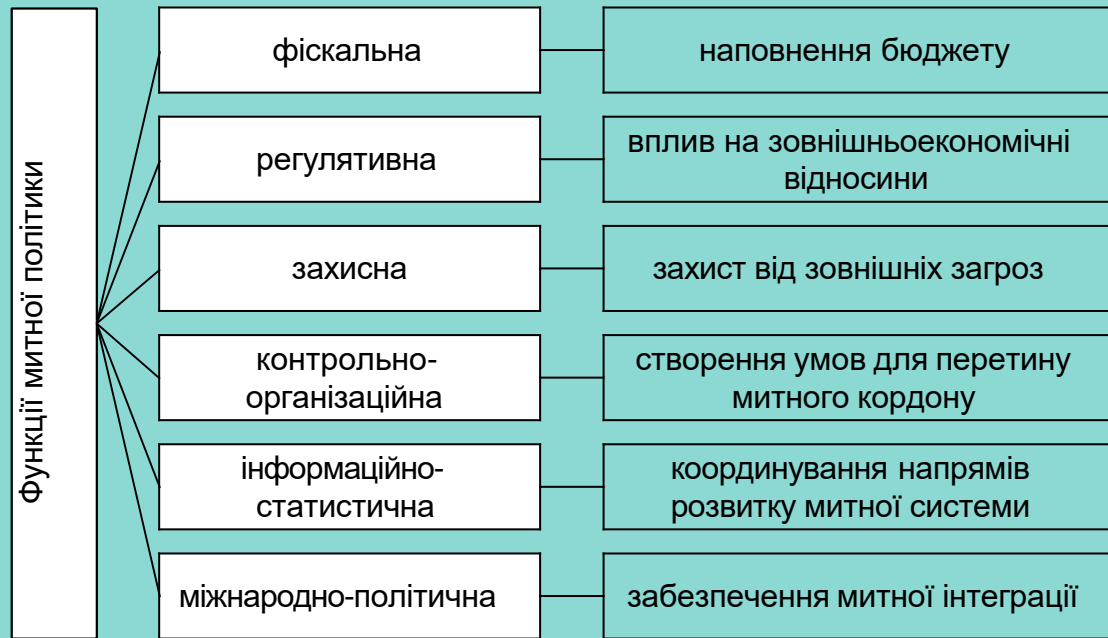
- наповнення Державного бюджету;
- підтримання платіжного балансу;
- стабілізація курсу національної валюти;
- захист національного товаровиробника і споживача;
- участь у міжнародних митних об'єднаннях та організаціях.

Механізм формування та реалізації митної політики працює так:

– на етапі формування митної політики суспільні уявлення про митне регулювання та митну справу у взаємозв'язку та взаємозалежності з економічними інтересами і цілями держави впливають на визначення орієнтирів (рамкових стандартів) митного регулювання;

-
- у межах визначеної митної політики формують систему митного регулювання, яка, окрім механізмів тарифного і нетарифного регулювання, охоплює митну систему (інституційно);
 - вплив держави в особі митних органів на інших суб'єктів митних відносин, причетних до переміщення товарів та транспортних засобів, з метою підпорядкування їхніх дій своїм економічним інтересам, запускає механізм митного регулювання, який реалізують через митну справу.

Принцип єдності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та контролю за її провадженням. Згідно ч. 1 ст. 8 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Україна самостійно формує систему та структуру державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на її території. Система органів впливу на зовнішньо економічні відносини діє на підставі єдиної законодавчої бази.

Принцип єдності тарифної політики України. На митній території України діє митний тариф України у вигляді систематизованого переліку товарів і ставок мита, яким обкладають товари та інші предмети, що перетинають митний кордон нашої держави. Ставки митного тарифу України є єдиними для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування, за винятком випадків, передбачених законами України та її міжнародними договорами

Принцип єдності політики експортно-імпортного контролю. В Україні діють єдині правила щодо порядку переміщення через митний кордон товарів та інших предметів. Увезення в Україну, вивезення з України і транзит через її територію товарів й інших предметів, окремих видів може бути заборонено чи обмежено законодавством України (наприклад, це мо стосуватися вивезення зброї та військової техніки, технологій подвійного призначення, наркотичних речовин).

Принцип єдності митної території України. Він ґрунтується на понятті територіальної юрисдикції держави, митна територія встановлює сферу дії митного суверенітету держави. Цей принцип є важливим для забезпечення сплати митних платежів, застосування інших засобів митного регулювання. Територія України, в тому числі території штучних островів, устаткувань і споруд, які створюють в економічній (морській) зоні України і над якими Україна має виключну юрисдикцію щодо митної справи, становлять єдину митну територію.

Принцип гармонізації та уніфікації митної діяльності України зі загальноприйнятими в міжнародній практиці нормами і стандартами. Його основою є намагання України повноцінно інтегруватися до світової економічної системи, загальноєвропейських економічних процесів, для чого необхідно постійно удосконалювати та напрацьовувати нові національні митні стандарти відповідно до загальноприйнятих світових принципів і вимог.

Принцип захисту державою прав та законних інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності. Держава забезпечує рівний захист інтересів усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарської діяльності на її території згідно зі законами України; створює рівний захист усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України за межами України згідно з нормами міжнародного права; захищає державні інтереси України на її території і за її межами лише відповідно до законів України, підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права.

Принцип юридичної рівності і недискримінації, виключення не виправданого втручання держави у зовнішньоекономічну діяльність.

Цей принцип ґрунтується на ст. 42 Конституції України, яка гарантує кожному право на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. Відповідно Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (ч. 4 ст. 2) визнає рівність перед законом усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, в тому числі держави, при провадженні зовнішньоекономічної діяльності.

Принцип юридичної рівності і недискримінації, виключення не виправданого втручання держави у зовнішньоекономічну діяльність.

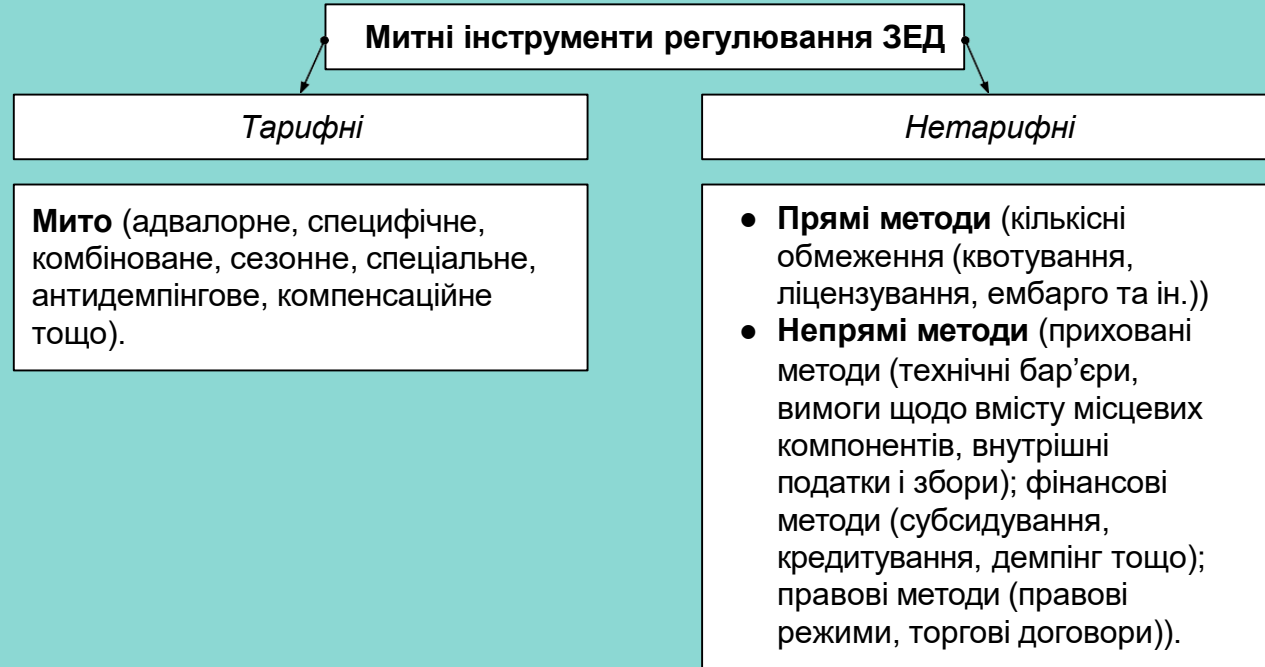
Цей принцип ґрунтується на ст. 42 Конституції України, яка гарантує кожному право на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. Відповідно Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (ч. 4 ст. 2) визнає рівність перед законом усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, в тому числі держави, при провадженні зовнішньоекономічної діяльності.

3.2. Інструменти митної політики

Митне регулювання зовнішньоекономічних відносин передбачає використання **тарифних і нетарифних інструментів** впливу на міжнародну економічну діяльність

3.2. Інструменти митної політики

3.2. Інструменти митної політики

Тарифні (ще вживають назву **«митно-тарифні»**, щоб наголосити важливість митних платежів) методи є основою митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Виняткова роль митних тарифів визначила доцільність їхнього особливого розгляду, поза зв'язком з іншими методами економічного регулювання.

Тарифне регулювання спрямоване переважно на захист внутрішнього ринку від іноземної конкуренції, у тому числі недобросовісної. У системі тарифного регулювання вирішальну роль відіграють ввізні мита.

3.2. Інструменти митної політики

Нетарифні (також їх називають «**немитними**»; мають здебільшого адміністративний характер) методи охоплюють державні правила, нормативи, заборони, за допомогою яких держава безпосередньо впливає на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, регламентує різні сторони їхнього функціонування в інтересах суспільства.

Ці методи в більшості випадків **суперечать природі ринкових відносин** і тому сфера їхнього застосування поступово звужується. Однак найсуттєвіший захід адміністративного впливу – контроль, у тому числі й митний, зберігає свою актуальність та значення і тепер.

3.2. Інструменти митної політики

Мито є найдавнішим інструментом торговельної політики. Це податок, який держава накладає на товар, якщо він перетинає державний кордон або кордон митної зони. Цей податок, як одне із найстаріших джерел доходів держави, забезпечував довгий час винятково фіскальну функцію.

Однак з огляду на розвиток митної справи мито стало потужним інструментом регулювання економіки, зокрема зовнішньої торгівлі. Нарахування мита штучно підвищує ціну товарів при переміщенні їх через митний кордон, що впливає на попит та пропозицію

3.2. Інструменти митної політики

Серед основних функцій мита сьогодні є:

- формування доходів держави;
- коригування рівноваги платіжного балансу;
- захист вітчизняних товаровиробників;
- захист вітчизняних робочих місць;
- перерозподіл доходів;
- підтримання національної економічної безпеки.

У 2025 році митні платежі продемонстрували зростання попри складні умови воєнного стану та розширення пільг для критично важливих товарів.

До державного бюджету перераховано **716,1 млрд грн** митних платежів, що на 21% більше, ніж у 2024 році.

Мито - це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та МКУ, який нараховується та сплачується відповідно до МКУ, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

В Україні застосовуються такі види мита:

- 1) ввізне мито;
- 2) вивізне мито;
- 3) сезонне мито;
- 4) особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне, додатковий імпортний збір.

Спеціальне мито встановлюється відповідно до [Закону України](#) "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну":

- 1) як засіб захисту національного товаровиробника, у разі якщо товари ввозяться на митну територію України в обсягах та/або за таких умов, що їх ввезення заподіює або створює загрозу заподіяння значної шкоди національному товаровиробнику;
- 2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до [Закону України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту"](#) у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Компенсаційне мито встановлюється відповідно до [Закону України "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту"](#) у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Додатковий імпорتنний збір встановлюється законом відповідно до статті XII [Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року](#) (далі - ГАТТ-1994) та [Домовленості про положення ГАТТ-1994 щодо платіжного балансу](#) у разі значного погіршення стану платіжного балансу або істотного скорочення золотовалютних резервів, або досягнення ними мінімального розміру з метою забезпечення рівноваги платіжного балансу та збільшення розміру золотовалютних резервів.

3.2. Інструменти митної політики

Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності дають змогу захистити національний ринок, національного виробника, а також виконати певні міжнародні зобов'язання України.

Нетарифне регулювання полягає у встановленні державою кількісних обмежень, технічних бар'єрів та застосуванні інших методів фінансового і правового характеру для регулювання міжнародних економічних відносин.

3.2. Інструменти митної політики

Кількісні обмеження – адміністративна форма нетарифного державного регулювання торговельного обороту, яка визначає товари, дозволені до експорту або імпорту. Ці обмеження застосовують за рішенням уряду однієї країни або на підставі міжнародних угод, які координують торгівлю певними групами товарів. Такі заходи є прямими методами регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

3.2. Інструменти митної політики

До кількісних обмежень належать:

- квотування, ліцензування, які є обмеженнями на певний термін кількості, обсягу або вартості товарів і полягають в отриманні відповідного документа (ліцензії);
- ембарго (заборона ввезення в країну чи вивезення з неї золота, іноземної валюти, деяких видів товарів (наприклад, зброї), яке використовують як засіб міжнародного тиску, примусу) та інші.

**Постанова КМУ Про затвердження
переліків товарів, експорт та імпорт яких
підлягає ліцензуванню, та квот на 2026 рік**

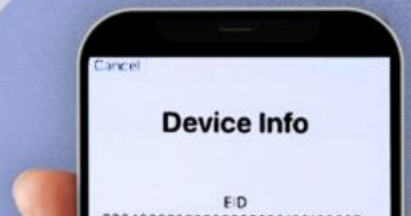
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1795-2025-%D0%BF#Text>

ОБСЯГИ
квот товарів, експорт яких підлягає ліцензуванню

Найменування товару	Код згідно з УКТЗЕД	Обсяг квоти/ одиниця виміру
Паливо рідке (мазут)	2710 19 51 00 2710 19 55 00 2710 19 62 00 2710 19 66 00 2710 19 67 00	400 000 тонн
Газ природний українського походження	2711 11 00 00 2711 21 00 00	0 куб. метрів (кВт•год)
Деревина палива хвойних порід у вигляді колод, полін, хмизу, гілок, сучків або в аналогічних формах	4401 11 00 00	0 куб. метрів
Лісоматеріали необроблені, з видаленою або невидаленою корою або заболонню, або начорно брусовані або небрусовані, крім сосни	4403	0 куб. метрів
Срібло (включаючи срібло з покриттям із золота або платини), у необробленому або напівобробленому вигляді, або у вигляді порошку (крім банківських металів)	7106	0 грамів

ДЕТОНІЗАЦІЯ

при імпорті
мобільних телефонів
тепер декларуються
їх **IMEI-коди**

З 4 вересня під час ввезення в Україну мобільних телефонів імпортер зобов'язаний подавати відомості про міжнародний ідентифікатор мобільного обладнання (IMEI) кожного пристрою.

Так, у разі ввезення та декларування товарів за кодами 8517 13 00 00 і 8517 14 00 00 згідно з УКТ ЗЕД у графі 31 митної декларації зазначається: «Див. «електронний перелік», а відомості про міжнародні ідентифікатори мобільного обладнання (IMEI) зазначаються в графі 44 митної декларації під кодом «9113».

Механізм спрямований на протидію нелегальному імпорту мобільного обладнання та підвищення прозорості ринку електроніки. Необхідність його запровадження підтримали бізнес-асоціації, представники громадськості та імпортери засобів зв'язку.

3.2. Інструменти митної політики

Тарифні	Нетарифні
Спільне	
Регулювання зовнішньоекономічних відносин, використання у сучасних інтеграційних умовах (щодо нетарифних, то з певними обмеженнями видів інструментів), забезпечення захисту економічного суверенітету держави, спрямовані на виконання міжнародних зобов'язань України	
Відмінне	
Універсальний інструмент регулювання міжнародних економічних зв'язків незалежно від конкретної форми взаємовідносин	Інструмент, зазвичай, має конкретне спрямування і мету
Більше відповідають ринковій моделі господарювання	Мають адміністративний характер впливу на зовнішньоекономічні відносини
Оперативно впливають на зовнішньоекономічні відносини	Ефект від застосування тих чи інших заходів може бути у тривалій перспективі
Беруть участь у механізмі ціноутворення на світовому ринку	Більшою мірою впливають на можливості переміщення товарів чи інших предметів через митний кордон загалом